

NOVO

NAUČNI BILTEN

INSTITUTA ZA MENTALNO ZDRAVLJE

Br. 02/2022

NAUČNI BILTEN

INSTITUTA ZA MENTALNO ZDRAVLJE

Broj 02/2022

SADRŽAJ

Uvodna reč	1
Naša istraživanja	2
Gosti biltena	3-4
Projekat koji obećava	5
Vesti iz Journal Club-a	6
Novosti iz sveta	6-7
Reference	7

UVODNA REČ

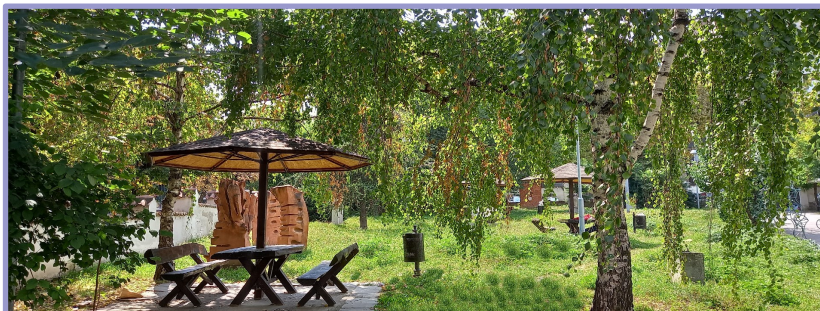
Osvrt na naučni rad na Institutu za mentalno zdravlje u 2021. godini

Na Institutu za mentalno zdravlje odvija se 15-20 različitih istraživanja na godišnjem nivou. Informacije o odobrenim istraživanjima koja su u toku postavljene su na internet stranici Instituta (<https://imh.org.rs/page.php?id=56> / <https://imh.org.rs/pageen.php?id=56>). Na ovoj stranici postavljena su i uputstva o postupku za prijavljivanje istraživanja, o dobroj naučnoj praksi, o pravilima za vrednovanje istraživačkih saopštenja i slične korisne informacije.

U toku 2021. godine u fokusu istraživača koji su radili na Institutu ili su saradivali sa Institutom našlo se 15 novih tema, paralelno sa desetak tema koje su bile odobrene u prethodnoj godini i gde se prikupljanje podataka nastavljalo. U isto vreme, na osnovu okončanih istraživanja i podataka koji su prikupljeni u organizacionim

jedinicama Instituta publikovano je nekoliko radova referisanih u međunarodnoj citatnoj bazi *Journal Citation Report (JCR)*. Rad koji su objavili Jelena Vasić i saradnici ([Frontiers of Psychiatry, 2021](#)) i čiji je nosilac Prof. Milica Pejović-Milovančević predstavljen je u prvom broju Biltena.

Drugi rad Instituta na JCR listi u prošloj godini objavili su asist. dr Milica Vezmar i dr sci. Olga Čolović sa saradnicima. Autori su u [International Journal of Social Psychiatry](#) (2021) prikazali rezultate ispitivanja koje je obuhvatilo preko 330 pacijenata Kabineta za psihoterapiju Instituta da bi se analizirao socio-demografski profil klijenata. Prikupljeni podaci su doneli nove informacije, posebno za region Balkana gde studija ovog tipa nije bilo, što bi moglo da stimuliše slične evaluacije jer pružaju korisne uvide.

Treći rad Instituta na JCR listi u 2021. godini objavili su Prof. Nađa Marić, Prof. Milica Pejović-Milovančević, Doc Čedo Miljević i grupa autora sa Instituta na bazi uzorka iz Dispanzera Instituta prikupljenog u prvim mesecima pandemije Covid-19 tj. neposredno nakon što su ukinute mere zabrane kretanja u Srbiji. Rezultati su se bazirali na analizi varijabli poput radne dijagnoze, ličnosti, stresa, distresa i kvaliteta života i objavljeni su u časopisu [Medicine \(2021\)](#). Podaci iz ovog rada pružaju uvid u karakteristike populacije koja se po prvi put javila za pomoć Institutu u specifičnom trenutku javno-zdravstvene krize i ukazuju na to da su crte

ličnosti značajnije uticale na kvalitet života tokom pandemije Covid-19 nego tip aktuelnog psihijatrijskog poremećaja i ostale varijable.

Predstavljene publikacije objavljene u 2021. godini proističu iz baza istraživanja odobrenih na Institutu i prikupljenih tokom ranijih godina. U međuvremenu, više istraživačkih grupa je formiralo nove baze podataka i u 2022. godini očekujemo njihova saopštenja i publikacije. U Biltenu ćemo nastojati da istraživanja koja se odvijaju na Institutu redovno približavamo naučnoj i stručnoj javnosti.

U ime uredništva,
Prof. Dr Nađa P. Marić, naučni savetnik

NAŠA ISTRAŽIVANJA

Stavovi studenata medicine o depresiji – Kako ih oblikovati?

U časopisu “Academic Psychiatry” objavljenom u avgustu 2021. godine klinički asistent dr Milutin Kostić sa Instituta za mentalno zdravlje i saradnice su objavili originalno istraživanje pod nazivom “[Shaping future doctors' minds: Effects of biological and social models on medical students' views on depression](#)”.

Autori ističu da je poslednjih decenija biološki (medicinski) model depresije bio dominantan kako u edukaciji budućih lekara, tako i u javnom mnjenju. Kao jedan od glavnih razloga za to ističu shvatanje da bi sagledavanje depresivnog poremećaja kao bilo kog drugog telesnog oboljenja moglo smanjiti prateću stigmiju i time podstaći više ljudi da potraže pomoć i da se izleče. Prema novijim saznanjima situacija je znatno složenija. U poslednje tri decenije došlo je do značajnog porasta upotrebe antidepresiva, a stigma ne samo da nije smanjena nego se možda čak i pogoršala. Kako pomenuti biološki model nije doveo do boljeg razumevanja depresivnog poremećaja, poboljšane prognoze niti smanjivanja stigmatizacije obolelih osoba, autori smatraju da je potrebno revidirati njegovu dominaciju u edukaciji studenata medicine.

Cilj pomenutog istraživanja bio je da ispita na koji način promena narativa - od biološki orijentisanog prema onom koji je više fokusiran na društvene okolnosti, utiče na percepciju studenata medicine o uzrocima, strategijama lečenja i odnosu prema pacijentima obolelim od depresivnog poremećaja, kao i na njihovo uverenje da se stanje pacijenta može poboljšati. U istraživanju je učestvovalo 1652 studenata Medicinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu uzrasta 18-32 godine kojima je nasumično dodeljena jedna od tri pripremljene verzije teksta u kojima je opisana ženska osoba sa tipičnim simptomima depresije. Unutar samog teksta uključene su dodatne informacije o različitim okolnostima samog slučaja – u prvoj verziji pridodati su podaci o ličnim problemima osobe sa depresivnim poremećajem, u drugoj verziji podaci o porodičnoj istoriji psihijatrijskih poremećaja, dok su u trećoj verziji teksta pridodate obe pomenute informacije.

Rezultati su pokazali da iako porodična istorija psihijatrijskih bolesti ne podrazumeva nužno i njihovo nasleđe, grupa sudenata medicine kojoj je dodeljena verzija teksta sa poremećajem gde su pridodate i informacije o porodičnoj istoriji mentalnih poremećaja sa većom učestalošću je pretpostavila biološki uzrok depresije (hemijski disbalans, poremećaj neurotransmisije ili genetička predispozicija) u poređenju sa druge dve grupe ispitanika, što je česta predrasuda i u opštoj populaciji. Pomenuta grupa studenata takođe je propisivanje psihofarmaka smatrala metodom izbora u tretmanu. Sa druge strane, studenti koji su pred sobom imali opis pacijenta sa detaljno opisanom društvenom problematikom, više su naginjali socijalnim činiocima kao uzročnicima depresivnosti.

Uočeno je da se stavovi studenata medicine prema strategijama lečenja menjaju – na kasnijim godinama studija medicinski model postaje sve dominantniji. Koje su implikacije za edukaciju budućih lekara? Iako je prošlo više od četrdeset godina od uvođenja biopsihosocijalnog modela među psihijatrima i dalje postoji tendencija da se u prisutvu pokazatelja bioloških uzroka psihijatrijskih poremećaja manje razmišlja o društvenim činiocima a više o propisivanju lekova. Autori zaključuju da način na koji podučavamo studente medicine i ono na šta se fokusiramo u njihovom obrazovanju oblikuju njihovo poimanje psihijatrijskih poremećaja i utiče na vrstu tretmana za koju će se opredeliti, te bi pristup trebalo da bude sveobuhvatan, zasnovan na dokazima i usmeren prema dobrobiti pacijenata.

IX FORUM
 Instituta za mentalno zdravlje

14. april 2022.

Više informacija i program
 foruma na [linku](#).

GOSTI BILTENA

Dr Jelena Stojanov, doktorand Medicinskog Fakulteta Univerziteta u Nišu

Dr Jelena Stojanov je specijalista psihijatrije zaposlena u SBPB "Gornja Toponica" u Nišu. Tema doktorata dr Stojanov je "Učestalost i analiza faktora rizika za pojavu, kliničke karakteristike, tok, ishod i posledice post-porođajne depresije", pod mentorstvom Prof. dr Olivera Žikić. Obrana se planira tokom 2022.godine.

Zašto post-partalna psihopatologija?

Zato što je žena u periodu nakon porođaja psihološki ranjiva, a nedovoljno zaštićena usled tradicionalnih shvatanja da je to u slučaju svake žene nužno period neograničene radosti. Mentalno zdravlje žena je u tom periodu važno, jer se odražava i na njihovo potomstvo, odnose sa partnerom, porodicu kao sistem i društvo u celini. Prevencija post-porođajnih mentalnih poremećaja pravovremenim skriningom potencijalno stresogenih faktora rizika može značajno smanjiti stopu porodičnog morbiditeta i značajno uticati na centralni psihološki proces vezan za razvoj emocionalne veze između majke i deteta, krucijalnog za pravilan psihološki razvoj svakog ljudskog bića. Zato je prevencija i prepoznavanje post-porođajnih mentalnih poremećaja u žiži mog naučnog interesovanja.

Koje je glavno istraživačko pitanje u vašem doktoratu?

Glavni zadatak je procena učestalosti post-porođajne depresije u zemlji i uočavanje faktora rizika za pojavu post-porođajne depresije, faktore povezane sa kliničkom manifestacijom, tokom i posledicama na psihomotorni razvoj dece.

Kako je prikupljena kohorta, kakav je bio dizajn vaše studije?

Naše prospektivno istraživanje je uključilo do sada nešto više od 200 trudnica/ porodilja (u periodu praćenja od druge polovine trećeg trimestra do godinu dana nakon porođaja), starosti od 18-45 godina, koje nemaju ranije i/ ili tokom trudnoće medicinski detektovan psihijatrijski, endokrinološki, inflamatorni ili autoimuni poremećaj.

One su popunjavale set standardizovanih upitnika tokom psihijatrijske procene (Edinburgovu skalu za postporođajnu depresiju (EPDS), Toronto skalu za merenje aleksitimije (TAS-20), Bekov upitnik za anksioznost (BAI), Holms-Rahe-ovu skalu životnih događaja, Upitnik za afektivne poremećaje (MDQ) i Upitnik prodromalnih simptoma (PQ-16)), upitnik sa setom pitanja vezanih za socio-demografske i partnersko-bračne varijable, uz uvid u relevantne podatke iz dostupne medicinske dokumentacije vezano za ginekološko-akušerske i patронаžno-pedijatrijske varijable, u četiri navrata i to: u drugoj polovini trećeg trimestra (≥ 32 gestacione nedelje), u 4. nedelji, 6. mesecu i nakon godinu dana post-partalno.

Koji su glavni rezultati vašeg istraživanja?

S obzirom da je istraživanje i statistička obrada podataka u toku, možemo govoriti o rezultatima segmenata istraživanja, objavljenim do sada. Post-partalno 14,8% ispitanica je imalo skor ≥ 10 na EPDS, 23,15% detektovanu aleksitimiju a 31,32% moguću aleksitimiju na TAS. Skor ≥ 10 na EPDS-u post-partalno je zabeležen kod starijih, nezaposlenih bez partnera, onih sa materijalnim poteškoćama, a statistički značajno je povezan sa detektovanom aleksitimijom, socijalnom izolacijom, odsustvom socijalne podrške porodice i anksioznošću težeg stepena. Postpartalni skor ≥ 10 na EPDS-u je takođe značajno povezan sa detektovanim rizikom pri kraju trećeg trimestra antepartalno (skor ≥ 13 na EPDS-u), kao i sa većim BMI nakon porođaja, postojanjem komplikacija u toku porođaja, neplaniranim trudnoće i određenim socio-demografskim i partnersko-bračnim varijablama.

Šta je najvažnije što ste naučili o sebi u ovoj fazi akademskog razvoja?

Naučila sam da najbolje rezultate u svom poslu mogu ostvariti ukoliko duboko verujem da mogu nešto da promenim svojim angažovanjem, čemu nastavljam da težim.

Više informacija o rezultatima dr Stojanov:

[Stojanov J, Stankovic M, Zikic O, Stankovic M, Stojanov A. The risk for nonpsychotic postpartum mood and anxiety disorders during the COVID-19 pandemic. Int J Psychiatry Med. 2021 Jul;56\(4\):228-239. doi: 10.1177/0091217420981533.](#)

GOSTI BILTENA

Budućnost dečije psihijatrije iz ugla evropskih eksperata

U susret VI kongresu DEAPS-a

MENTALNO ZDRAVLJE DECE I MLADIH – NOVE REALNOSTI, ISKUSTVA I ZNANJA

Briga o mentalnom zdravlju dece i mladih je jedan od najvažnijih faktora za očuvanje zdravlja jednog naroda. Suočeni s brojnim krizama u poslednjih nekoliko godina svet se suočio s izazovima od kojih najviše trpe oni koji su i najvulnerabilniji, a to su deca i mladi. U susret VI kongresu Društva za dečju i adolescentu psihijatriju i srodne struke Srbije

(DEAPS) razgovarali smo sa prof. dr Dimitris C. Anagnostopoulos, aktuelnim predsednikom Evropskog društva za dečju u adolescentu psihijatriju (ESCAP - The European Society of Child and Adolescent Psychiatry) koji će i biti gost na našem kongresu. Profesor se o aktuelnom momentu izjasnio:

Znamo da rat i vojni sukobi prvo pogađaju decu. Porodice u zoni sukoba već su zaokupljene krizom koja je u toku i strahom za živote svojih najmilijih. Porodice u udaljenijim evropskim zemljama takođe su zabrinute, a deca su izrazila znake anksioznosti. Ovo dodaje još više stresa razvojnim izazovima koje su svi iskusili tokom krize Covid-19. Postoji brojna literatura o istraživanju traume, koja pokazuje razorne posledice rata i oružanih sukoba na decu i adolescente. Za početak, trauma ima bolan efekat na trudnice i bebe. Češće se javljaju prevremeno rođenje i smrtnost novorođenčadi. Starija deca pokazuju povećan nivo anksioznosti i depresije, a oko 30-40 procenata razvija PTSP. Sve to dovodi do pogoršanja mentalnog i fizičkog zdravlja koje se nastavlja i u odrasloj dobi. Nedavna istraživanja u neurobiologiji i neuronaukama nas uče da se trauma iz rata prenosi na najmanje 3 generacije kad je u pitanju mentalno zdravlje.

U svom izveštaju „ Stanje dece u svetu u 2021. godini; U mojoj glavi: promovisanje, zaštita i briga o mentalnom zdravlju dece“ UNICEF je zatražio političku akciju za našu decu. Izabrani lideri u oblasti mentalnog zdravlja dece i adolescenata u Evropi u ESCAP odboru i Odeljenju za politiku apeluju na uključene vlade da učine sve da izbegnu dalju eskalaciju vojnog sukoba. Apsolutno moramo da učinimo sve da deca u Evropi odrastaju bez pretnji i posledica oružanih sukoba.

Kako je tema kongresa u vezi sa aktuelnom pandemijom prof. Anagnostopoulos je kazao:

Pandemija korona virusa nas je zatekla nespremne zbog iznenadne pojave i brzog globalnog širenja. Naprezanje naših zdravstvenih sistema, osećanja koja proističu iz pandemije (očajanje, krivica, strah, panika) i smrt izazvana virusom paralizovali su naše „normalne“ živote. Nosimo mnogo uloga tokom ove traumatske situacije; naravno da se time bavimo kao pojedinci, neki kao roditelji, a zatim kao stručnjaci za mentalno zdravlje.

Odbor ESCAP-a je potpuno svestan i saosećajan sa svim našim kolegama, u svakoj zemlji. Sa bilo koje pozicije na kojoj se nalazite, u privatnom ili javnom sektoru, nastavljate da podržavate, informišete, savetujete i pomažete roditeljima i deci, i saradujete sa vaspitačima i drugim profesionalcima kako bi se suočili sa našom novom realnošću, uprkos sopstvenim brigama i ličnim žrtvama. Pozdravljamo vaše napore i posvećenost; činite nas ponosnim na našu specijalnost dečju i adolescentnu psihijatriju.

Ova kriza ugrožava i naše živote i naš identitet, ali istovremeno jača smisao života. Prema Vinikotovom priznanju, "Mi smo dužni da ostanemo mentalno zdravi" i kako kaže pesnik romanopisac Odiseja Elitis "Otvorimo se morima, mi smo kapetani i moramo da izdržimo"; tako i naši zajednički napori za zajedničku akciju će pobediti. Strpljenje je najbolje oružje koje imamo u ovoj borbi. Zbog toga, kroz saradničke prakse, svi mi, građani, pacijenti, lekari, stručnjaci za mentalno zdravlje i volonteri, možemo udružiti snage u borbi protiv posledica ove pandemije.

VI DEAPS kongres se održava 26-28. maja 2022. godine u Vrnjačkoj Banji, Hotel Vrnjačke Terme.

Više informacija i program kongresa na [linku](#).

PROJEKAT KOJI OBEĆAVA Šta donosi projekat CoV2Soul.rs

Prof. Dr Nađa P. Marić
Medicinski fakultet
Univerziteta u Beogradu

Interdisciplinarni projekat [CoV2Soul.rs](https://cov2soul.rs) udružio je stručnjake koji se bave javnim zdravljem, mentalnim zdravljem i psihijatrijskim poremećajima, da bi se na reprezentativnom uzorku populacije Srbije u drugoj godini pandemije primenili savremeni i standardizovani instrumenti za procenu učestalosti psihijatrijskih poremećaja i za detekciju psihičke patnje (distresa) kod odraslog stanovništva Srbije, uz mnoge druge aspekte koji doprinose psihičkom zdravlju / bolesti.

Istraživanje je finansirao Fond za nauku Republike Srbije, broj projekta #7528289 i istraživanje je bilo registrovano na Clinicaltrials.gov broj NCT 04896983.

Nosilac istraživanja bio je Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu (nastavne baze Institut za mentalno zdravlje i Institut za socijalnu medicinu), u saradnji sa Odsecima za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i Novom Sadu. U toku je analiza velikog broja podataka i publikacije se tek očekuju. U međuvremenu, razgovarali smo sa Prof. dr Nađom Marić, rukovodiocem ovog upravo okončanog projekta.

Na koje istraživačko pitanje CoV2Soul.rs traži odgovor?

U Srbiji nema epidemioloških studija psihijatrijskih poremećaja, a one su neophodne iz mnogo razloga—svako poglavlje naših stručnih publikacija počinje sa epidemiološkim podacima, a osim značaja u edukaciji ovi podaci su neophodni za organizaciju službi, za svaki program čiji je cilj zaštita mentalnog zdravlja, kao i za razumevanje aktuelne pandemije.

Prvo pitanje koje smo postavili je koliko su učestali poremećaji kojima se svakodnevno bavimo i o čemu iz ordinacija ne možemo doneti ispravan zaključak? Iz literature smo znali da je njihova prevalencija 10-20% (podaci iz sveta objavljeni poslednjih decenija). Na samom početku pandemije bilo je istraživača koji su utvrdili učestalost čak i preko 30%. To bi značilo da je tada svaki treći odrasli stanovnik ispunjavao kriterijume za postavljanje neke od 12-15 najčešćih psihijatrijskih dijagnoza.

Naše istraživanje je bilo bazirano na nacionalno reprezentativnom uzorku odrasle populacije (18-65 godina) i obavili smo intervju u poodmakloj pandemiji—tokom leta 2021. godine.

Kako ste prikupljali podatke i šta je pokazano?

Pedeset dva obučena ispitivača -mladi lekari i psiholozi sa različitih Univerziteta u zemlji obišli su preko 1800 domova u 60 slučajno odabranih opština cele Srbije. Naš finalni uzorak brojao je 1203 ispitanika, što je bio potreban broj učesnika da bi se obezbedila odgovarajuća snaga studije.

Naši ispitanici bili su istih godina starosti kao opšta populacija u Srbiji (u proseku 43 +/-13 godina), sa istom distribucijom prema polu (48.7% muškaraca).

Utvdili smo da 15.2% odrasle populacije ispunjava kriterijum za neki psihijatrijski poremećaj prema najnovijoj DSM-5 klasifikaciji. Među njima učestalost novonastalih i rekurentnih poremećaja bila je slična, a dva ili više poremećaja istovremeno imalo je oko 4% ispitanika. Najučestaliji su bili poremećaji zbog upotrebe alkohola (7.6%), i to u populaciji 18-40 godina starosti. U poslednje 2 nedelje depresivni poremećaj je imalo 2.2% ispitanika, a generalizovani anksiozni poremećaj u poslednjih 6 meseci 1.9% ispitanika. Iznenadjuća je bila učestalost OCD-a - 1.5%, jer je obično oko 1.0% ili niže. To bi se moglo objasniti pandemijskim okolnostima—proveravanjem, čišćenjem, i sličnim reakcijama usled opasnosti od zaraze, što su inače simptomi nove kategorije—Kovid-stres sindroma.

Da li je prevalencija tokom pandemije bila veća ili manja nego ranije?

Na ovo pitanje naša aktuelna studija ne može dati odgovor, jer nema podataka za poređenje. To je sa jedne strane ograničenje naše studije, ali ujedno pokazuje njen značaj. Koliko smo videli, u svetu je vrlo malo studija koje su na terenu koristile intervju u vreme Covid-19 pandemije, ali verujemo da ćemo uskoro moći da poredimo naše podatke sa drugim delovima sveta. Naš utisak je da “cunami mentalnih poremećaja”, najavljuvan u senzacionalističkim člancima, ipak nije došao na našu teritoriju.

Osim prevalencije, o čemu ćemo još moći da se informišemo iz projekta CoV2Soul.rs?

- O Kovid stres-sindromu, o učestalosti distresa i o promenama intenziteta anksioznosti i depresivnosti tokom trajanja pandemije
- O upotrebi lekova za smirenje tokom pandemije
- O karakteristikama ličnosti preko sedmofaktorskog modela ličnosti
- O teorijama zavere u vezi sa pandemijom i njihovoj rasprostranjenosti
- O učestalosti doživljaja usamljenosti u populaciji
- O kvalitetu života u drugoj godini pandemije
- O ličnom utisku ispitanika u vezi sa uticajem pandemije na glavne aspekte života

[Publikacija sa prvim rezultatima](https://cov2soul.rs) je u štampi, a uskoro izlazi i Brošura: Psihijatrijski poremećaji, distres i pandemija Covid-19 u Srbiji: rezultati na nacionalno reprezentativnom uzorku u izdanju Instituta za mentalno zdravlje . Više informacija na sajtu <https://cov2soul.rs/>

Kritičko sagledavanje literature

U Januaru 2022. smo imali novo Kritičko sagledavanje literature. Ovaj put otišli smo u veoma aktuelnu i tehnološki zahtevni temu digitalne psihijatrije sa radom "[mHealth-Assisted Detection of Precursors to Relapse in Schizophrenia](#)", Buck et al. Rad, kao i njegove prednosti i mane je predstavila specijalizantkinja IMZ-a dr Teodora Jovanović.

Cilj istraživanja je vrlo uzbudljiv i revolucionaran i bavi se uvođenjem mobilnih tehnologija kao sredstva otkrivanja relapsa kod pacijenata sa psihotičnim poremećajima, u čiju nas izvodljivost autori ubeđuju kroz apstrakt koji sadrži veoma primamljive rezultate.

Nažalost, temeljnim čitanjem metodologije i rezultata, uočavamo da se iznova suočavamo sa jednim od najvećih problema u modernoj nauci, takozvano "overselling" rezultata, odnosno prezentovanje rezultata kao boljih i nedvosmislenijih nego što oni objektivno jesu. Ovo je nažalost bilo uočeno u gotovo svakom dosadašnjem KSL radu i može se slobodno konstatovati da je sistemski problem nauke, gde su istraživači jednim delom i primorani na ovu vrstu prezentovanja rezultata

ne bi li bili objavljeni u što boljem časopisu, jer su pozitivni rezultati objavljujiviji i citiraniji. Tako smo kroz diskusiju o radu konstatovali da je ono što je pronađeno u radu dominantno u praksi ili neupotrebljivo ili "nategnuto", odnosno da su korišćeni metodološki pristupi koji su omogućili statistički značajan nalaz, ali ne i klinički. Ovde je posebno interesantno kada se uporede tekstualni deo, koji govori o značajnostima, i uporedi sa grafičkim prikazom koji je nažalost značajno manje impresivan.

Uz to postoje brojni metodološki problemi koji nisu obrađeni u radu, a imaju suštinsku važnost. Npr. problem nedostajućih podataka, nerazjašnjavanje njihovog broja kao i razloga. Zatim intervencije studijskog tima tokom trajanja studije čija osnova i metodologija nisu ni pomenuti u metodologiji, već bespotrebno trošenje resursa koje bi se izbeglo ako bi se od starta rezultati prezentovali jasno i iskreno. Tu odgovornost leži na istraživačima, ali i u časopisima koji moraju imati više sluha za negativne rezultate.

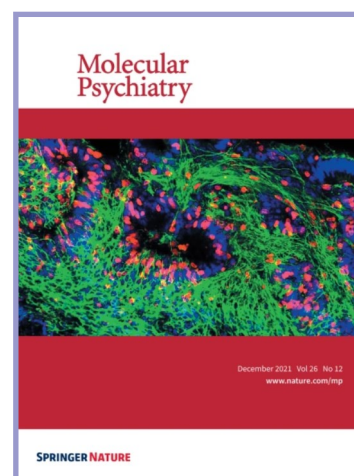
Sledeći KSL će se održati na temu - Salivary [beta-endorphin in nonsuicidal self-injury: an ambulatory assessment study](#), Störkel et al. Vrata će biti otvorena za sve zainteresovane i iz Insituta i izvan.

Genetička heterogenost i suptipovi velikog depresivnog poremećaja

Veliki depresivni poremećaj ima veliki javno-zdravstveni značaj. Jedan od razloga je visoka životna prevalencija koja se procenjuje na oko 15%. Klinička slika kod osoba sa ovim poremećajem može biti značajno različita. Razlikuju se simptomi i njihova izraženost, tok poremećaja i odgovor na terapiju, zbog čega pitanje heterogenosti velikog depresivnog poremećaja decenijama unazad ostaje otvoreno. Predložene su različite podele i kategorizacije ovog poremećaja prema simptomatologiji (tipična vs. atipična depresija; sa ili bez prateće anksioznosti), etiologiji (sa ili bez traumatskih iskustava), prema toku poremećaja (epizodičan ili rekurentan) ili odgovoru na primenjenju terapiju (zadovoljavajući vs. teraporezistencija). Međutim, to nije u dovoljnoj meri doprinelo boljem razumevanju patofiziološke osnove heterogenosti depresivnih stanja.

U časopisu "[Molecular Psychiatry](#)" objavljenom u januaru 2022. godine tim predvođen istraživačima sa Karolinska instituta u Švedskoj objavio je originalno istraživanje pod nazivom "[Genetic heterogeneity and subtypes of major depression](#)". Cilj istraživanja je bilo ispitivanje genetičke heterogenosti velikog depresivnog poremećaja, odnosno određivanje relativnog udela genetičke komponente u fenotipskoj varijansi poremećaja. Pored toga cilj je bio da se utvrdi u kojoj meri različiti suptipovi dele zajedničku naslednu osnovu.

Složenom analizom podataka koji se odnose na fenotip i genotip populacione kohorte ispitanika iz britanskog repozitorijuma bioloških uzoraka ([UK Biobank](#)) sa preko 500 000 ispitanika, autori su definisali 16 suptipova velikog depresivnog poremećaja unutar osam uporednih dimenzija – prisustvo/odsustvo atipičnih karakteristika (hipersomnija, porast telesne težine), izraženost simptoma depresije, prisustvo komorbidnog anksioznog poremećaja, rekurentnost poremećaja, prateća suicidalnost, narušena funkcionalnost, uzrast na početku bolesti i eventualni post-patalni početak.

Na bazi izučavanja genomskih asocijacija (*genome-wide association study* - GWAS) identifikovano je 47 genskih lokusa značajno povezanih sa suptipovima velikog depresivnog poremećaja, od čega je 14 njih u aktuelnom istraživanju po prvi put opisano u tom kontekstu. Rezultati su pokazali da se rizični genski lokusi samo delimično preklapaju i podudaraju među različitim suptipovima velikog depresivnog poremećaja – suptipovi su posmatrani prema jačini vegetativnih simptoma, starosti na početku bolesti i prema stepenu disfunkcionalnosti. Osim toga, klinički teže forme poremećaja (rekurentni i oni sa ranim početkom, suicidalnošću i narušenom funkcionalnošću) genetički su heterogeniji i imaju izraženija preklapanja sa drugim psihijatrijskim poremećajima. Nasuprot tome, pokazano je da u etiologiji suptipova sa blagom/umerenom kliničkom slikom i onih sa kasnim početkom nasleđe igra značajno manju ulogu i da su dominantniji psihosocijalni faktori.

Opisano istraživanje predstavlja do sada najsveobuhvatniji prikaz genetičke heterogenosti suptipova velikog depresivnog poremećaja. Autori zaključuju da fenotipska kompleksnost i heterogenost velikog depresivnog poremećaja zahteva da se ispituju pojedinačni suptipovi jer oni predstavljaju znatno homogenije grupe i to bi trebalo da bude smernica za buduća istraživanja u ovoj oblasti.

XVI Nacionalni Kongres Udruženja Psihijata
Srbije

sa međunarodnim učešćem

PSIHIJARIJA TOKOM COVID-19 PANDEMIJE -
IZAZOVI I PERSPEKTIVE

Hotel Mona Plaza

19-22. maj 2022. Beograd

Više informacija o kongresu na [linku](#)

REFERENCE

Buck B, Hallgren KA, Campbell AT, Choudhury T, Kane JM, Ben-Zeev D. mHealth-Assisted Detection of Precursors to Relapse in Schizophrenia. *Front Psychiatry*. 2021 May 31;12:642200. doi: 10.3389/fpsy.2021.642200.

Kostic M, Radanovic A, Jovanovic S. Shaping Future Doctors' Minds: Effects of Biological and Social Models on Medical Students' Views on Depression. *Acad Psychiatry*. 2021 Aug 4. doi: 10.1007/s40596-021-01515-x.

Maric, Nadja P., Prof, et al. "Covid-19-related Stressors and Mental Disorders and Distress: A Cross-sectional, Nationally-representative, Face-to-face Survey in Serbia." *PsyArXiv*, 16 Feb. 2022. doi:10.31234/osf.io/j3ac8.

Maric NP, Pejovic-Milovancevic M, Vukovic O, Colovic O, Miljevic C, Pejuskovic B, Kostic M, Milosavljevic M, Mandic-Maravic V, Munjiza A, Lukic B, Podgorac A, Vezmar M, Parojcic A, Vranes T, Knezevic G. Determinants of quality of life among individuals seeking mental health care after termination of state of emergency due to the coronavirus disease 2019 pandemic. *Medicine (Baltimore)*. 2021 Aug 6;100(31):e26854. doi: 10.1097/MD.0000000000026854.

Störkel LM, Karabatsiakos A, Hepp J, Kolassa IT, Schmahl C, Niedtfeld I. Salivary beta-endorphin in nonsuicidal self-injury: an ambulatory assessment study. *Neuropsychopharmacology*. 2021 Jun;46(7):1357-1363. doi: 10.1038/s41386-020-00914-2.

Stojanov J, Stankovic M, Zikic O, Stankovic M, Stojanov A. The risk for nonpsychotic postpartum mood and anxiety disorders during the COVID-19 pandemic. *Int J Psychiatry Med*. 2021 Jul;56(4):228-239. doi: 10.1177/0091217420981533.

Vasic J, Grujicic R, Toskovic O, Pejovic Milovancevic M. Mental Health, Alcohol and Substance Use of Refugee Youth. *Front Psychiatry*. 2021 Nov 19;12:713152. doi: 10.3389/fpsy.2021.713152.

Vezmar M, Colovic O, Meskovic D, Paunovic M, Dukanac V. The importance of sociodemographic characteristics of psychotherapy patients in institutional conditions on the Balkan territory. *Int J Soc Psychiatry*. 2021 Feb;67(1):15-21. doi: 10.1177/0020764020938413.

Pratite stranicu Sci - publikacija zaposlenih na Institutu:

<https://imh.org.rs/page.php?id=52>

**JAVITE NAM SE DA RAZGOVARAMO O VAŠIM
REZULTATIMA!**

Institut za mentalno zdravlje, Milana Kašanina 3, 11000 Beograd; telefon: +381 11 3307500; web: www.imh.org.rs
Uredništvo: Nađa P. Marić i Radna grupa Univerzitetskih nastavnika IMZ • Pomoćnici uredništva: Milutin Kostić, Sanja Andrić-Petrović i Ivan Ristić
• tehnička obrada: Marko Jakovljević • kontakt e-mail: marko.jakovljevic@imh.org.rs

